

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

ОЗАРОВСЬКА Анастасія Вікторівна

УДК 351.82:330.341 (477)

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЯКОСТІ
У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському регіональному інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України.

Науковий керівник –

доктор наук з державного управління, професор **СОЛОВИХ Віталій Павлович**,
Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, професор кафедри політології і філософії

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, професор **ШЕВЧЕНКО Сергій Олексійович**,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, завідувач кафедри управління та адміністрування;

доктор наук з державного управління, професор **МОРОЗ Володимир Михайлович**,
Національний технічний університет «ХПІ», професор кафедри педагогіки і психології факультету соціально-гуманітарних технологій.

Захист відбудеться *«24» квітня о 13.00 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.858.01 у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за адресою: 61001, м. Харків, просп. Московський, 75, зал засідань (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (61001, м. Харків, просп. Московський, 75).

Автореферат розісланий «22» березня 2019 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради

А. О. Кузнецов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Швидкі ринкові трансформації, які протягом другої половини ХХ ст. спостерігалися в країнах Західної Європи і забезпечили випереджальні темпи соціально-економічного розвитку, не відбувались «автоматично», тобто без активної ролі держави. Крім того, саме по собі це зростання не забезпечує задоволення нагальних життєвих потреб населення, не спрямовується на створення сприятливого внутрішнього і зовнішнього соціально-духовного середовища, не розв'язує загрозливих проблем екології, байдуже до розвитку культури й освіти, до забезпечення особистої безпеки громадян, тобто не сприяє покращанню якості життя людей у природний спосіб. Загалом на початку 80-х рр. ХХ ст. особливий актуальності для влади цих країн набуває завдання, що стосується проведення докорінних якісних змін у всіх сферах суспільного життя. Врешті-решт знання (освіта), як і в епоху Просвітництва, стає одним з основних ресурсів чи ресурсних механізмів державного управління, здатних суттєво впливати на розвиток суспільства в цілому, забезпечуючи його реальну конкурентну здатність.

Надалі, в умовах поступового становлення інформаційного суспільства у другій половині ХХ ст. й формування теорії та практики «сервісної держави», серед найважливіших проблем ліберального публічного управління стає помітною необхідність створення організаційних, нормативно-правових, фінансово-економічних та інших механізмів, для того щоб населення власними зусиллями могло забезпечити бажаний добробут.

Разом із тим набуває очевидності той факт, що в конкурентному змаганні «виграють» лише окремі країни, які за пріоритет вибрали упровадження «менеджменту якості» в усіх сферах людського буття, зокрема це стосується підходів до державного управління розвитком науки, освіти, науково-дослідних програм та науково-конструкторських розробок.

У сучасному суспільстві, що динамічно глобалізується, саме ринкова економіка визначає основні напрями розвитку якісної освіти, формує вимоги щодо оволодіння людиною необхідною і достатньою сукупністю знань, умінь і навичок, соціокультурних норм і компетентностей, визначає зміст стосовно розбудови ефективного освітнього середовища.

Отже, усе зазначене й зумовлює актуальність дослідження державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти.

Дослідженню проблем, пов'язаних із механізмами державного управління, зокрема й управління якістю в органах державного управління та органах місцевого самоврядування, присвячено наукові праці Ю. Боковикової, І. Бригілевича, Р. Брусака, Н. Васильєвої, В. Дзюндзюка, К. Дубич, Т. Кагановської, Є. Коваленко, В. Корженка, М. Лахижі, Т. Маматової, С. Марехіна, О. Мельниченка, І. Олійченка, О. Поліщук, М. Сагайдака, К. Семененко, В. Соловиха, В. Сороко, І. Ступницького, Д. Сухініна, Т. Пахомової, А. Чопенко, Ю. Шарова, Л. Шемаєвої та ін.

Поступово зростає увага українських фахівців до проблем менеджменту якості в окремих сферах людського життя, зокрема щодо вищої освіти (В. Андрущенко, А. Бабічев, Л. Белова, Л. Гаєвська, С. Домбровська, С. Калашнікова, В. Кремень, В. Луговий, Т. Лукіна, В. Мороз, С. Мороз, С. Мудра, В. Огнев'юк, Л. Пшенична, Ж. Таланова, С. Шевченко тощо).

Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць із питань управління якістю, ще не знайшли належного наукового розроблення проблеми всеохопного (тотального) управління якістю важливих для сталого розвитку суспільства соціальних систем та окремих сфер суспільного буття із залученням громадян та управлінської еліти до комплексного управління якістю та з реальним включенням механізмів державного управління якістю життя населення, соціальних послуг, кадрового забезпечення тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі політології і філософії Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України в межах науково-дослідних робіт «Публічне управління у сучасній державі» (державний реєстраційний номер 0112U001159) – дисертантом запропоноване концептуальне обґрунтування сучасних механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України відповідно до основних принципів європейського освітнього простору, а також «Публічне управління в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0116U007246) – особистий доробок здобувача полягає у визначенні можливих напрямів трансформацій структурних зв'язків публічних систем в умовах глобалізації.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне обґрунтування подальших напрямів удосконалення механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України.

Для досягнення цієї мети передбачено вирішення таких *завдань*:

- розкрити зміст базових понять дослідження «якість» та «менеджмент якості», ґрунтуючись на концепті Total Quality Management;
- обґрунтувати місце і роль інституту вищої освіти як чинника суспільних трансформацій і ресурсного механізму державного управління;
- узагальнити досвід функціонування нормативно-правового механізму державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти;
- здійснити аналіз експертних оцінок готовності до упровадження системи управління якістю у сфері вищої освіти в Україні;
- розробити пропозиції щодо застосування програмно-цільового підходу як перспективного напрямку удосконалення організаційного механізму державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України.

Об'єктом дослідження є державне управління забезпеченням якості в окремих сферах людської життєдіяльності.

Предмет дослідження – механізми державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є вимоги діалектичної логіки: всебічності охоплення можливих зв'язків та опосередкувань суспільних явищ, що вивчалися; урахування їхньої внутрішньої суперечливості; конкретності, ситуативності соціальної істини тощо. Для конструктивного й детального розроблення предмета дослідження використовувались як загальнонаукові методи, так і методи соціальних і гуманітарних наук, а саме: методи індукції й дедукції, аналізу і синтезу, узагальнення для аналізу змісту понять «якість» та «менеджмент якості» в системі Total Quality Management, визначення місця і ролі інституту вищої освіти як чинника суспільних трансформацій і ресурсного механізму державного управління; методи єдності історичного і логічного та порівняльного аналізу для обґрунтування питань щодо генезису й розвитку інституту вищої освіти в історії суспільної думки та в соціальних практиках державного управління, а також для визначення історико-культурологічного контексту стосовно основних особливостей у розвитку вищої освіти в Україні на шляху до утвердження її державності; методи прогнозування та моделювання для розроблення пропозицій стосовно застосування програмно-цільового методу управління якістю вищої освіти тощо. За допомогою системного підходу та структурно-функціонального аналізу сформовано висновки дисертаційного дослідження.

Теоретичну основу дисертаційної роботи становлять напрацювання відомих сучасних дослідників у галузі державного управління, економіки, історії філософії, політології, соціології та історії педагогіки, які стосуються окремих питань публічного управління та його механізмів, якості вищої освіти, ринкових відносин тощо.

Дисертаційне дослідження базується на позитивному досвіді демократичного державотворення в умовах глобалізації в різних країнах світу, аналізі українських і зарубіжних інтеграційних процесів, а також процесів, пов'язаних із деформацією та трансформацією суспільно-державних систем.

Наукова новизна одержаних результатів. Суттєвою відмінністю отриманих результатів дослідження від наукових розробок, що існують, є вирішення актуального для системи державного управління наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування подальших напрямів удосконалення механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України. Наукова новизна результатів дослідження конкретизується в таких положеннях:

уперше:

– доведено, що в основі забезпечення якості вищої освіти є задіяння таких механізмів державного управління: нормативно-правового (стосується як якості державного управління, так і якості вищої освіти); адміністративно-організаційного (стосується структурних змін у зв'язку з упровадженням методу програмно-цільового управління); комунікативного (соціально-психологічного), що пов'язаний із заходами підготовки громадян до

упровадження соціальної технології проектного менеджменту; фінансово-економічного (стосується фінансування проекту управління якістю вищої освіти);

удосконалено:

– аналітичні розробки, які стосуються визначення ступеня готовності до запровадження системи управління якістю у сфері вищої освіти України, що ґрунтуються на результатах проведеного соціологічного дослідження, а саме: позитивні зміни в системі вищої школи України з початку її реформування відбуваються, проте активно реформування здійснюється лише за деякими важливими напрямками; основними перешкодами в реалізації реформи вищої освіти України є чинна система фінансування вищої школи, слабка наявна матеріально-технічна база, непослідовність, фрагментарність в реалізації основних напрямів реформи та корумпованість самої системи; низький рівень академічної й наукової доброчесності та система держзамовлення майже не впливають на можливості щодо реалізації реформи вищої освіти в Україні; зменшення кількості закладів вищої освіти мало сприятиме покращанню якості освітніх послуг у системі вищої освіти України та ін.;

– наукові доробки щодо подальших напрямів удосконалення нормативно-правового механізму державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти, зокрема, доводиться таке: окремим напрямом має стати розроблення галузевих рамок кваліфікацій, пов'язаних із регульованими професіями, до того ж, для формування освітніх програм, які забезпечують ці професії, повинні застосовуватись не лише компетентнісні, а й професійні стандарти; потребує нормативного удосконалення питання вільного вибору студентом навчальних дисциплін, оскільки не всі українські університети спроможні забезпечити цю норму через специфіку традиційної для них процедури формування й затвердження навчальних планів; запровадження моделі «широкого конкурсу» на загальнодержавному рівні містить значні ризики, оскільки може призвести до практичної ліквідації закладів вищої освіти на місцях та зникнення регіональної освіти як такої. До проведення реформи у цій сфері логічно було б застосувати комплексний підхід, який би базувався на прогнозах потреби в кадрах (у тому числі й педагогічних) щонайменше на 10 років. Було б правильним на основі цих прогнозів формувати державне замовлення в цілому по країні та державне замовлення з фіксованим обсягом для кожного закладу вищої освіти;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування місця і ролі інституту вищої освіти як чинника суспільних трансформацій і ресурсного механізму державного управління: на відміну від розробок, що існують, доводиться, що сучасна парадигма сталого розвитку України має ґрунтуватися на розвитку науки, освіти, доступі до інформації та на сучасній кадровій політиці держави; а також запропоновано залучення окремих важливих компонентів до моделі комплексного програмного проекту Стратегічного соціально-економічного розвитку держави, де проект розвитку

системи державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти є її складовим елементом;

– термінологічний апарат галузі науки державного управління шляхом уточнення змісту поняття «система управління якістю вищої освіти», що характеризує вищу освіту як окреме сутнісне соціально-економічне явище й дозволяє осмислити специфічні особливості цілеспрямованого впливу держави на процес її модернізації з метою пристосування до основних принципів та сучасних стандартів європейського освітнього простору й забезпечення відповідного рівня якості вищої освіти, її конкурентоспроможності та доступності; обґрунтування положень, у межах яких розкривається сутність понять «якість» та «менеджмент якості» в системі всеохопного (тотального) управління якістю (Total Quality Management, TQM), обґрунтування концептуального підходу щодо зростання ролі сучасної держави як найвагомішого політико-правового інституціонального суб'єкта з достатнім арсеналом засобів регулювання – механізмів державного управління (політико-адміністративних, організаційних, нормативно-правових, фінансово-економічних, культурно-комунікативних, соціально-психологічних), що здатні забезпечити формування цілісної системи TQM, яка включає менеджмент якості вищої освіти із застосуванням менеджменту якості в державному управлінні; осмислення поняття «якість державного управління» в контексті забезпечення розвитку якості вищої освіти як суб'єктивно спланованого процесу модернізації системи вищої освіти, її організаційної та функціональної структур, а також принципів взаємодії окремих науково-освітніх елементів та засобів розвитку шляхом поліпшення планування, організації, мотивації і контролю.

Практичне значення одержаних результатів полягає в доведенні теоретичних положень дисертаційної роботи до рівня науково-прикладних рекомендацій з метою державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти. Пропозиції, що сформульовані в дисертації, використано в роботі органів публічного урядування, а саме:

Департаменту праці та соціальної політики виконавчого комітету Харківської міської ради при розробленні та впровадженні механізмів управління якістю вищої освіти, що відповідає запитам суспільства на підготовку сучасних менеджерів соціальних установ (довідка про впровадження від 19 грудня 2018 р. № 03226/0/147-18);

Малоданилівської об'єднаної територіальної громади Дергачівського району Харківської області при плануванні співпраці із закладами вищої освіти щодо якісної підготовки сучасних кадрів для муніципального господарства (довідка про впровадження від 20 грудня 2018 р. № 0219/3210/1).

Окремі теоретичні матеріали проведеного дослідження використовуються викладачами Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України при підготовці лекційних і практичних занять із таких навчальних дисциплін:

«Глобалізація та політика національної безпеки», «Політична культура в публічному управлінні», «Управління змінами: реалізація освітніх реформ та інновацій», «Управління якістю освіти та освітньої діяльності» (акт про впровадження в навчальний процес від 20 грудня 2018 р. № 01-1794/07-06).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, теоретичні та прикладні результати якої отримані особисто здобувачем. У дисертації не використовуються ідеї й розробки, що належать іншим авторам.

Апробація результатів дисертації. Основні матеріали та висновки дисертаційного дослідження було оприлюднено на V, VI, VII та VIII науково-теоретичних інтернет-конференціях «Місто. Культура. Цивілізація» (м. Харків, 2015–2018 рр.); науково-практичних конференціях «Сучасні суспільні комунікації : проблеми, пріоритети та першочергові задачі в євроінтеграційних процесах» (м. Хелм, Польща, 2015 р.); «Сучасні проблеми виховання молоді у вищому навчальному закладі» (м. Харків, 2016 р.); «Сучасні проблеми управління : економіка, освіта, охорона здоров'я та фармація» (м. Опольє, Польща, 2016 р.); «Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія сучасність» (м. Харків, 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю «Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід» (м. Одеса, 2017 р.); XVIII Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи» (м. Харків, 2018 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладено в 17 наукових працях, у тому числі: 4 статті опубліковано в наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні (Молдова), 12 – у збірниках матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належить особисто здобувачеві, становить понад 4,0 авт. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 283 сторінки, у тому числі 6 рисунків, 14 таблиць, 11 додатків (на 23 сторінках). Список використаних джерел складається з 330 найменувань (на 38 сторінках), у т. ч. іноземними мовами – 49.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету й завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів, їхнє практичне значення для вдосконалення механізмів державного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти, наведено відомості про апробацію результатів дослідження та їхнє оприлюднення.

У **першому розділі** – «*Теоретичні засади та історичні контексти державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти*» – систематизовано й обґрунтовано наукові здобутки щодо осмислення змісту

понять «якість» та «менеджмент якості» в концепті Total Quality Management, з'ясовано місце і роль інституту вищої освіти як чинника суспільних трансформацій і ресурсного механізму державного управління, зміст якості вищої освіти розкрито через її основні складники.

Важливість теоретичного осмислення понять «якість» та «менеджмент якості» полягає в тому, що в сучасному глобалізованому світі надзвичайно актуалізується не лише проблема конкуренції якісних товарів та послуг. Суттєвого значення набуває конкуренція моделей управління як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держав, тобто конкуренція систем менеджменту. Японський підхід до управління якістю поступово переростає в систему тотального (загального, всеохопного, всеосяжного) управління якістю (Total Quality Management, TQM). TQM – це і філософія, і концепція, і система управління якістю, де сконцентровано все позитивне (прогресивне), що було напрацьовано протягом XX ст. у процесі еволюції менеджменту якості та загального менеджменту. В основі TQM лежать ідеї й наукові здобутки Е. Демінга (W. Edwards Deming), Й. Джурана (Joseph Juran), К. Ісікави (Kaoru Ishikawa), Ф. Кросбі (Philip Crosby), Г. Тагучі (Genichi Taguchi), А. Фідженбаума (Armand Feigenbaum), У. Шухарта (Walter A. Shewhart) та ін. Урядом Японії підтримується прагнення до загальної участі в забезпеченні якості. Реалізація цього положення досягається дуже широким спектром дій – від національного законодавства до поглибленого оцінювання помилок, допущених виробниками продукції. Важливого значення набуває державний вплив на кардинальних напрямках поліпшення якості японської продукції.

У дисертації доводиться, що генезис і розвиток інституту освіти має тривалу історію. Університети в сучасному їхньому розумінні оформилися в Європі лише в XI–XIII ст. Прикладом найстарішого європейського університету є Болонський університет, який засновано в місті Болонья (сучасна Північна Італія) в 1088 р. як юридичний навчальний заклад. Інші перші університети в Західній Європі з'являються, як відомо, протягом XII–XIII ст., а у Східній Європі – на початку XVII ст. (перший український університет – Києво-Могилянську академію – засновано на засадах європейської освіти, упродовж свого існування (1615–1817 рр.) університет підтримував широкі стосунки з навчальними й науковими осередками Європи). Університети створювалися під впливом потужних на той час соціальних інститутів – церкви і світської влади. Проте, незалежно від внутрішньої й зовнішньої політики університетського співтовариства, загальновизнана й загальноприйнята система цінностей і нормативів середньовічного університету базувалася на органічному поєднанні навчання, дослідження й виховання, що й забезпечило університетам стійкість, життєздатність та суспільну значущість в епоху Середньовіччя й наступні періоди європейської історії. Ідея університету в сучасному світі, у просторі людської культури розкривається в самій назві – Universitas. Основою терміну є латинський прикметник universitas – «загальний», «всезагальний», «той, що відноситься до

всього». Таким чином, виходячи з базових моделей ціннісних орієнтацій, ідея класичного університету наповнюється новим ціннісним змістом. Можна виокремити основні складники цих цінностей, а саме: автономія; свобода досліджень та навчання; наука і дослідження як провідна діяльність університету; фундаментальність освіти; включення університету в суспільне життя держави; транслювання високих культурних цінностей та виховання особистості.

Аналізуючи місце і роль інституту вищої освіти як дієвого чинника суспільних трансформацій і дієвого чинника державного управління, слід зазначити, *по-перше*, що, починаючи з Нового часу й майже до початку ХХІ ст., в європейській історії суспільної думки і соціальній практиці акцентують увагу на кількісних показниках (рівень грамотності населення, коефіцієнт інтелектуального розвитку молоді, людський капітал) стосовно освіченості людей, тобто досягнення їхньої «критичної маси» для здійснення суспільних модернізацій. Разом із тим «університет в руїнах» вимагає нових, якісних змін. *По-друге*, потребує якісних змін система управління освітою в напрямі її подальшої демократизації, децентралізації, лібералізації, регіоналізації, відповідальності, доступності для всіх громадян, наступності й послідовності в освітній підготовці громадян, а також з'являється необхідність раціонального упровадження ефективної та прозорої системи державно-громадського оцінювання діяльності закладів освіти, якості загальноосвітньої та фахової підготовки. *По-третьє*, сучасна європейська суспільна думка, з одного боку, поступово виходить за межі Болонських домовленостей у сферу практичного упровадження в національні освітні системи, а з іншого – вважає конкретні території у своїй окремішності (міста, агломерації, метрополії тощо) і центрами сталого розвитку, і базовим елементом системи governance ХХІ ст.

Якість освіти можна визначати, аналізуючи її основні складники, до яких належать освітні стандарти, професіограми, технічні засоби навчання, сучасні педагогічні технології, науково-виробнича база, освітній менеджмент і маркетинг, соціальне партнерство і багатоканальність фінансування. Якість освіти в узагальненому визначенні та своєму підсумковому представленні – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності.

В умовах зростання динамізму розвитку людства необхідно переорієнтуватися від звичної, традиційної освіти «навчання людини на все життя» на якісно нову освіту, що формує фундаментальну особистісну компетентність – здатність навчатися упродовж життя. Сучасна людина, яка є активним суб'єктом соціальних мереж, – це «глобалістська» людина, яка добре володіє інформаційно-комунікаційними технологіями, англійською мовою, надає перевагу електронному стилю листування й зустрічей, отже вона

справедливо вважається мобільною у віртуальному просторі та оперативною в реальному часі. Не менш важливо, що сучасну людину в цивілізованому світі можна вважати демократичною й доступною для спілкування, поцінуючи своїх колег по роботі за реальними справами, а не за колишніми заслугами.

У другому розділі – *«Організація й функціонування механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України»* – визначаються історичні передумови формування організаційного механізму державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України, аналізується нормативно-правовий механізм державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти, а також з'ясовується її сучасний стан та наводяться результати експертного оцінювання щодо якості освітніх послуг.

Як свідчить проведене дослідження, формування організаційного механізму державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти на теренах України має давню історію, включаючи історичний період розквіту Київської Русі, і є надзвичайно багатим на значні досягнення в науці, освіті, культурі, мистецтві та літературі. Протягом тривалого часу українська освіта розвивалася в контексті національної культури з орієнтацією на європейські зразки, збагачувалася як власним досвідом, так і досвідом європейських народів. Наукове осмислення проблеми становлення й розвитку інституту вищої освіти у процесі історичного розвитку українського суспільства має важливе значення для осмислення основних принципів сучасного європейського освітнього простору та упровадження новітніх соціальних технологій управління розвитком вищої освіти.

Центрами політичного, господарського і культурного життя в Україні кінця XV – початку XVII ст. були міста. Зрушення в розвитку економіки, реформаторські рухи в Європі, поширення Магдебурзького права (право на місцеве самоврядування) породили й соціальні зміни. Значного поштовху для виникнення вищої школи в Україні надала Київська братська школа (1615 р.), що здобула визнання завдяки підтримці гетьмана Сагайдачного та всього реєстрового війська запорізького. Зокрема, у вересні 1632 р. Київська братська школа об'єдналася з Лаврською школою, розвитком якої займався Петро Могила. У результаті злиття двох шкіл було створено Києво-братську колегію, а згодом Києво-Могилянську академію, що існує з перервами й до цього часу як один із передових вищих закладів освіти України. Одним із перших закладів вищого типу стала Острозька школа-академія, що є також найвизначнішою серед православних навчальних закладів XVI–XVII ст. Унікальність та оригінальність цього навчального закладу виявилась у тому, що тут уперше поєдналися два типи культур: візантійська та західноєвропейська. Унаслідок жорсткої централізаторської політики російського царату Україна в другій половині XVIII – на початку XIX ст. втрачає свою багатовікову культурну першість перед Московією. Своєрідним символом цієї трагедії стала ліквідація 1817 р. Києво-Могилянської академії, перетворення її на одну з рядових

духовних академій Російської імперії. За короткий час існування незалежної України (1917–1918 рр.) багато робилося для відродження національної культури. Було створено 150 українських гімназій (а в старих, російськомовних, введено як обов'язкові предмети українську мову, історію та географію України, історію української літератури).

Встановлено, що аналіз нормативно-правового механізму державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України варто розпочинати з часу утворення Української асоціації якості (УАЯ, 1989 р.). На основі проведеного дослідження виявлено зміни в українському законодавстві та окремих нормотворчих документах після 1991 р., що стосуються створення ефективної системи управління якістю, зокрема в органах виконавчої влади. Тобто поступово відбувається процес становлення й розвитку нормативно-правового забезпечення якості в державному управлінні України. Важливим документом щодо зазначеного можна вважати Постанову Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 614 «Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади». У цій Постанові йдеться про те, що «Система управління якістю» створюється в Україні відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 9000 й спрямовується на забезпечення високої якості продукції, процесів, робіт та послуг, оскільки за функціональним призначенням міжнародні стандарти ISO серії 9000 є універсальними. Розбудова сучасної системи публічного управління, з одного боку, викликає необхідність модернізувати всі інші сфери людської життєдіяльності, а з іншого – неможлива без більш-менш одночасних якісних змін в інших надзвичайно важливих сферах суспільного життя. Не випадково, починаючи з 2014 р., тобто з прийняттям Закону України «Про вищу освіту», у державі відбуваються активні пошуки ефективних шляхів створення дієвої системи вищої освіти та модернізації закладів вищої освіти.

За даними, оприлюдненими на Колегії Міністерства освіти і науки України (МОН) 26 січня 2018 р., для імплементації Закону України «Про вищу освіту» видано низку нормативних актів Кабінету Міністрів України та наказів МОН. Ці підзаконні акти мають допомагати реалізовувати основну концепцію Закону, хоч в багатьох випадках передбачені ними інституціональні реформи з різних причин не є доведеними до кінця або ж не дали помітних зрушень. Зокрема, закладам вищої освіти так і не вдалося досягти реальної автономії. Їхня автономія реально порушується на практиці, перш за все через існування різноманітних процедур регулювання діяльності. Разом із тим, якщо окремих елементів основної концепції Закону начебто й було досягнуто, проте з різних причин ці досягнення дискредитуються або нівелюються.

Про готовність системи державного управління України до запровадження тотального (всеохопного) управління якістю та менеджменту якості в державному управлінні закладами вищої освіти свідчить аналіз двох соціологічних досліджень Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

(проводились у період з 4 вересня по 13 жовтня 2017 р. та 26 квітня 2018 р. в ході роботи XVIII Міжнародного наукового конгресу). Дослідженням встановлено, що в сучасному суспільстві реальне упровадження TQM вважається революцією в менеджменті якості. Не випадково прихильники застосування методів TQM у системі вищої освіти очікують суттєвих позитивних змін як самої системи в цілому, так і закладів вищої освіти. Найважливіші принципи TQM стосовно вищої школи зумовлюють участь усього колективу закладу вищої освіти в управлінні, роботу у «групах якості», аналіз причин і наслідків у процесі прийняття рішень, вивчення потреб «покупців» кадрів вищої кваліфікації, проведення наукового експериментування під час вирішення проблем, що постійно виникають.

За результатами опитування, про застосування системи менеджменту якості в закладі вищої освіти на базі стандартів ISO 9000 та про сучасну концепцію TQM добре відомо лише п'ятій частині респондентів (19 % до всіх опитаних) (рис. 1).

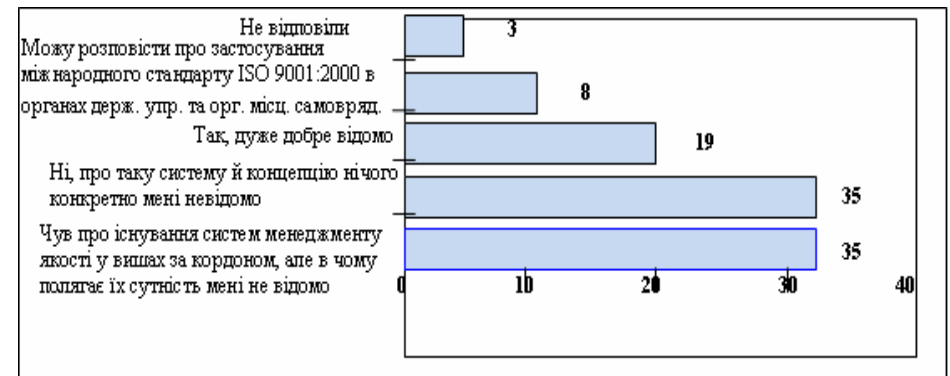

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Чи відомо Вам про застосування системи менеджменту якості у ЗВО на базі стандартів ISO 9000 та про сучасну концепцію TQM?»? (у % до всіх опитаних)

Сьогоднішній стан державного управління щодо забезпечення якості в усіх сферах суспільного життя, у тому числі й у сфері вищої освіти, значною мірою залежить від якісного складу (компетентності) управлінських кадрів, управлінської культури тощо. Отже, важливими акцентами при обробленні даних наукового дослідження можна вважати: визначення особистісних характеристик державних службовців та посадових осіб органів публічного управління; встановлення специфічних особливостей організаційної та управлінської культури, що є притаманною цим органам та їхнім працівникам; з'ясування поглядів державних службовців та посадових осіб органів публічного управління на реальні шляхи підвищення ефективності

роботи органів публічного управління та готовності й здатності їхніх працівників до якісних змін, до забезпечення «менеджменту якості» в сучасних суспільних практиках, до залучення людського фактору в системі всеохопного (тотального) управління якістю (TQM).

Третій розділ – *«Запровадження програмно-цільового державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти України»* – стосується обґрунтування специфічних особливостей запровадження системи менеджменту якості (далі – СМЯ) в закладах вищої освіти, містить пропозиції щодо запровадження маркетингу на ринку освітніх послуг як сугнісного елемента в системі стратегічного управління освітнім простором закладів вищої освіти, а також дослідження механізмів реалізації проекту вдосконалення СМЯ вищої освіти.

Як прогресивна технологія керівництва сучасним закладом вищої освіти СМЯ є центральною ланкою якості освіти. Методологія TQM виявилася придатною і корисною для застосування закладами вищої освіти. Для розроблення ефективної СМЯ відповідно до вимог стандарту ISO 9001:2000 необхідно враховувати певні особливості в діяльності закладів вищої освіти, зокрема специфіку потреб і очікувань різних категорій споживачів, продукції, ключових процесів таких закладів. Для створення дієвої СМЯ в закладах вищої освіти вже існує певний досвід, що стосується розроблення оптимального комплексу нормативної документації СМЯ, використання інструментів проектного менеджменту, запровадження інформаційної системи супроводження СМЯ, використання методик оцінювання параметрів ключових процесів у таких закладах.

Обґрунтовується теза про те, що розвиток будь-якої сфери, зокрема й освіти, є можливим: за наявності запиту соціальних практик на освітні послуги; за умов затребуваності висококваліфікованих фахівців суспільним виробництвом; зі створенням відповідної інфраструктури освітньої галузі. Основними ж складнощами для України стосовно розвитку якісної вищої освіти є те, що й до сьогодні недостатньо розвиненими є ринкові соціальні практики, а виробництво освітніх послуг у суспільстві знаходиться на рівні формування необхідної ринкової інфраструктури та інституалізації.

Пріоритетами Стратегії соціально-економічного розвитку держави можна вважати: розвиненість економіки на ринкових засадах (розвиток внутрішнього ринку), затребуваність суспільним господарством кваліфікованих кадрів; якість та доступність освіти, реальна можливість для громадянина вчитися протягом усього життя; конкурентоспроможність кадрів на ринку праці. Робота з ефективного вирішення питань якісного кадрового забезпечення всіх сфер життєдіяльності країни має будуватися на основі апробованого механізму – загальної кадрової політики держави, а саме: *соціального партнерства* причетних до цього процесу суб'єктів державної кадрової політики – органів державної влади та органів місцевого самоврядування, профспілок, роботодавців, громадських організацій (рис. 2).

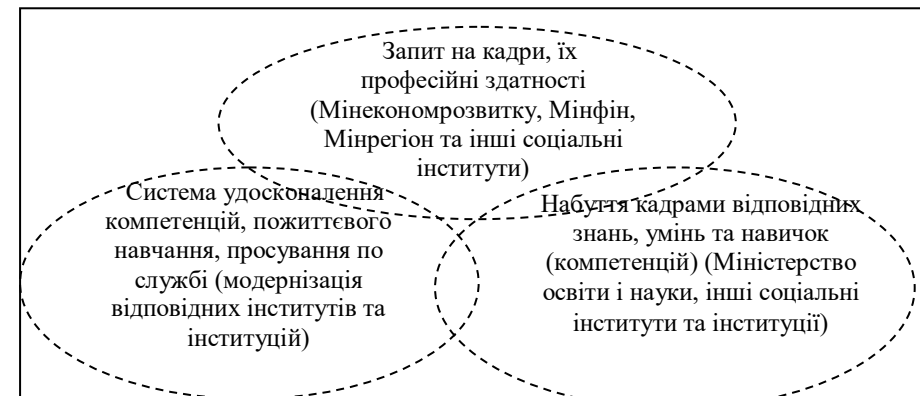

Рис. 2. Основні чинники впливу на якість вищої освіти

Основні завдання соціального партнерства як необхідної передумови функціонування механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти: спільне оцінювання суб'єктами кадрової ситуації в країні; визначення пріоритетів формування необхідного професійного, кадрового та інтелектуального потенціалу; координація ефективного використання трудових ресурсів, створення робочих місць; прогнозування та планування професійної підготовки; визначення стратегії формування і розвитку інституту державної служби. Таким чином, концепція сучасної парадигми сталого розвитку України, що ґрунтується на науці, освіті та доступі до інформації повинна включати принаймні чотири важливі сфери (рис. 3).

Рис. 3. Концепція сучасної парадигми сталого розвитку України, що ґрунтується на розвитку науки, освіти та доступі до інформації

Включення механізмів реалізації проекту вдосконалення системи державного забезпечення управління якістю вищої освіти може бути реальним за умови створення дієвої моделі *комплексного програмного проекту* задля досягнення проміжних цілей, виконання в комплексі й інших проектів (бізнес, фінанси, соціальна сфера, наука, культура та ін.).

Освітній комплекс загалом і систему вищої освіти можна вважати невід'ємною частиною національної економічної системи, що формує передумови становлення інформаційно-інтелектуального ресурсу держави, а його розвиток на рівні загальноєвропейських світових стандартів є основним критерієм цивілізаційного виміру економічного розвитку країн-лідерів. Політика держави стосовно розвитку освіти здатна забезпечити входження освітнього комплексу в систему ринкових відносин, де формується особливий вид товару – освітня послуга.

ВИСНОВКИ

Отримані в дисертаційній роботі результати в їхній сукупності дозволяють вирішити важливу науково-практичну проблему щодо теоретичного обґрунтування механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти відповідно до сучасного та майбутніх етапів соціально-економічного розвитку України, а також щодо розроблення науково-методичних і практичних рекомендацій органам публічного врядування з удосконалення управлінської діяльності системою вищої освіти в державі. Основні результати та висновки дослідження можна узагальнити в таких положеннях:

1. Важливість теоретичного осмислення понять «якість» та «менеджмент якості» полягає в тому, що в сучасному глобалізованому світі надзвичайно актуалізуються не лише проблеми конкуренції якісних товарів та послуг. Суттєвого значення набуває конкуренція моделей управління як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держав, тобто конкуренція систем менеджменту.

Сучасна система забезпечення управління якістю вищої освіти в державі порівняно з традиційною має володіти низкою таких переваг, як особистісна зорієнтованість, «масовість», але за умови впровадження освітніх технологій індивідуального підходу, гнучкість, економічність, конкурентоспроможність тощо. Вона не є антагоністичною до традиційної системи якості освіти і позитивно впливає на неї за рахунок впровадження спеціальних структурних підрозділів якості, комп'ютерних інформаційних та телекомунікаційних технологій. Система менеджменту якості вищої освіти виступає однією з рушійних сил як сталого розвитку суспільства загалом, так і подальшого розвитку «суспільного інтелекту», а якість вищої освіти, що відповідає стандартам і принципам сучасного європейського гуманітарного простору, – реальним ресурсним механізмом державного управління.

2. Поняття «якості освіти» стає важливим показником у контексті розвитку окремих сфер суспільного буття. Загалом якість освіти характеризується

багатоаспектністю, багатопараметричністю, багатомірністю. «Якість освіти» стосується, по-перше, збалансованої відповідності між окремими освітніми рівнями (загальна середня, професійно-технічна, вища школи тощо), по-друге, численних суспільних потреб, цілей, умов, затверджених освітніх норм і стандартів, що встановлюється як взірць для досягнення, по-третє, це поняття досліджується як комплексне, що охоплює теорію якості, теорію управління якістю і теорію оцінювання якості. Окрім того, і якість, і управління якістю, і оцінювання якості (кожен із цих складників) мають певний набір критеріїв і показників якості освіти, які дозволяють різнобічно оцінити систему освіти будь-якої країни за зовнішніми та внутрішніми її параметрами.

3. Основними ресурсами для дієвих впливів органів державної влади та органів місцевого самоврядування на освітній простір з метою забезпечення ефективності менеджменту якості вищої освіти можна вважати нормативно-правові, комунікативні (соціально-психологічні), фінансово-економічні та адміністративно-організаційні засоби, інструменти, соціальні технології.

Процеси розроблення та реалізації механізмів державної реалізації проекту вдосконалення системи менеджменту якості в закладах вищої освіти вимагають опрацювання загальних показників, необхідних для прийняття відповідних стратегічних рішень, а також для моніторингу якості вищої освіти. У дисертації проаналізовано та запропоновано систему таких показників, що стосуються ймовірності досягнення мети, отримання необхідного результату.

Якість освіти можна оцінювати за певними показниками (індикаторами). Найбільш поширеними системами освітніх показників вважаються Освітні індикатори Ради з освіти Європейського Союзу, Освітні індикатори Міжнародного Консультативного Форуму з освіти для всіх, Освітні індикатори ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) та ОЕСР (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD). Окремі освітні показники входять як складники до інтегрованої оцінки суспільного розвитку держави до різних моніторингових систем, зокрема до індексу людського розвитку (Human Development Index), що використовується у звітах ООН, та окремих індикаторів світового розвитку (World Development Indicators), які визначає Світовий банк.

4. Міжнародний досвід управління якістю, що представлений системою тотального (загального) управління якістю TQM свідчить про те, що використання цієї системи можливе, але тільки з урахуванням специфічних особливостей та традицій національної культури. Систему управління якістю освіти не можна ввести одночасно, вона формується послідовно, поетапно, відповідно до розробленого проекту програмно-цільового управління та у контексті Стратегії соціально-економічного розвитку держави. Якість освіти пов'язана не лише із задоволенням сучасних потреб людини і суспільства, а й має бути націленою на майбутнє.

Лише якісна освіта здатна адекватно відповідати на основні цивілізаційні виклики, які потребують активного й творчого реагування, а саме: на неспинну

глобалізацію, що охоплює всі сфери суспільства і спричиняє не лише взаємозбагачення і взаємозалежність людства, а й загострення конкуренції між країнами, націями, окремими громадянами у процесі їхньої взаємодії, що зростає; на інноваційний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в умовах посилення глобалізації, що спричиняє формування нового цивілізаційного феномену – мережного суспільства: утворення й поширення у віртуальному просторі творчих об'єднань і колективів людей, які в такий спосіб досягають високої ефективності у спільній діяльності.

Зазначені та інші цивілізаційні зміни зобов'язують переосмислити та переоцінити завдання сучасної освіти, насамперед відповісти на запитання, яка освіта є якісною в нових умовах та в чому полягає роль державного управління щодо забезпечення відповідного рівня якості освіти.

5. Забезпечення успішної роботи закладів вищої освіти в умовах формування та розвитку ринкового суспільства вимагає зміщення акцентів з освітнього продукту на ринок освітніх послуг. Це означає, що одним із ключових чинників успіху сучасного університету стає його забезпеченість маркетинговою інформацією про сучасні потреби споживачів якісних освітніх послуг, у тому числі й засобами організації та проведення маркетингових досліджень. В інформаційній економіці маркетингові дослідження потреб цільових груп споживачів освітніх послуг є основою для розроблення ефективної маркетингової стратегії університету та прийняття обґрунтованих маркетингових рішень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Озаровська А. В. Інституалізація вищої освіти в історії європейських суспільних практик // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. № 4 (59). С. 223–231. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-4/doc/5/05.pdf>.

2. Озаровська А. В. Вища освіта як чинник розвитку суспільства // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. № 2 (52). С. 233–239. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-4/doc/5/05.pdf>.

3. Озаровська А. В. Розвиток вищої освіти в Україні: історико-культурологічний контекст // Сучасні проблеми державного управління в умовах суспільних змін : зб. наук. пр. Дон. держ. ун-ту управління. Серія «Державне управління». Маріуполь : ДонДУУ, 2017. Т. XVIII, вип. 302. С. 98–110.

4. Озаровська А. В. Поняття «якість» та «менеджмент якості» в системі Total Quality Management // Теорія та практика державного управління : зб.

наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. № 2 (61). С. 64–72. URL : http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-2/doc/1/1_10.pdf.

5. Ozarowska A. V. Normative and legal ensurance of quality in state management : Ukrainian experience // LEGEA ȘI VIAȚA : Publicație științifico-practică. 2018. № 4/2 (316). S. 110–113. <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2018/4-2/4-2.pdf>.

Наукові праці, що додатково засвідчують апробацію результатів проведеного дослідження:

6. Ozarowska A. V. Transformation of approaches to quality management in the Ukrainian education system // Przemiany w nowoczesnym społeczeństwie: aspektyspoleczne, ekonomiczne i humanitarne : monografia. Opole, 2017. С. 224–229.

7. Озаровська А. В. Якість освіти в сучасній соціальній практиці // Місто. Культура. Цивілізація. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. С. 222–223.

8. Озаровська А. В. Вплив якості освіти на розвиток сучасного міста // Місто. Культура. Цивілізація. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. С. 290–292.

9. Озаровська А. В. Проблеми та пріоритети розвитку національної освіти в умовах євроінтеграційних процесів в Україні // Сучасні суспільні комунікації: проблеми, пріоритети та першочергові завдання в євроінтеграційних процесах : матеріали міжнар. конф. (м. Хелм, Польща, 27 листоп. 2015 р.) : україномовний варіант / за заг. ред. О. Є. Бухтатого, О. В. Радченка. Хелм : Вид-во ВШМВСК, 2016. С. 78–81.

10. Озаровська А. В. Система управління якістю освіти як позитивний чинник формування іміджу випускника ВНЗ // Сучасні проблеми виховання молоді у вищому навчальному закладі. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. С.113–114.

11. Озаровська А. В. Проблеми управління управління якістю освіти в умовах модернізації українського суспільства // Modern problems of management: economics, education, health care and rharnasy : The Academy of Management and Administration in Opole. 2016. С. 158–159.

12. Озаровська А. В. Система контролю якості у вищому навчальному закладі // Місто. Культура. Цивілізація. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. С. 257–259.

13. Озаровська А. В. Вища освіта в Україні в умовах євроінтеграції // Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 27 жовт. 2017 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 193–194. URL : http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_24_10_17.pdf.

14. Озаровська А. В. Забезпечення якості освіти – одна із суттєвих функцій державного управління // XVIII Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи». Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. С. 369–372.

15. Озаровська А. В. Вища освіта як один з чинників розвитку суспільства // Місто. Культура. Цивілізація. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. С. 268–269.

16. Озаровська А. В. Якість освіти як чинник підвищення якості // Сучасні проблеми забезпечення якості життя в глобалізованому світі. Опале, Польща. 2018. С. 88–93.

17. Озаровська А. В. Забезпечення системи менеджменту якості у закладі вищої освіти // Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики. Київ : Вид-во Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України «Міленіум», 2018. С. 106–107.

АНОТАЦІЯ

Озаровська А. В. Державне управління забезпеченням якості в сфері вищої освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 «Механізми державного управління». – Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Харків, 2019.

Дисертацію присвячено теоретичному обґрунтуванню механізмів державного управління забезпеченням якості у сфері вищої освіти відповідно до сучасного та майбутніх етапів соціально-економічного розвитку країни.

Запропоновано аналіз концептуальних положень, що стосуються соціально-економічного розвитку держави на основі вдосконалення механізмів впливу публічного управління на сферу вищої освіти з метою забезпечення її якості як «каталізатора» активізації й інтенсифікації територіального розвитку, а також стимулятора підвищення рівня конкурентоспроможності держави та її регіонів у сучасному глобалізованому світі.

Наведено дані та проаналізовано результати соціологічного дослідження, проведеного шляхом експертного опитування з метою отримання інформації про перебіг реформування системи вищої освіти в Україні, виявлення найважливіших питань, що стосуються розвитку сучасної української вищої школи та основних впливових суб'єктів з реалізації державної політики України у сфері вищої освіти, а також визначення чинників сприяння розвитку зовнішньої та внутрішньої систем оцінювання якості освітніх послуг, які надаються закладами вищої освіти.

Розроблено й запропоновано до практичної реалізації програмно-цільовий метод управління якістю вищої освіти в українському суспільстві.

Загалом у дисертації дістало подальшого розвитку обґрунтування концептуального підходу щодо зростання ролі сучасної держави як найвагомішого політико-правового інституціонального суб'єкта з достатнім арсеналом засобів регулювання – механізмів державного управління (політико-адміністративних, організаційних, нормативно-правових, фінансово-економічних, культурно-комунікативних), що здатні забезпечити формування цілісної системи TQM, яка включає менеджмент якості вищої освіти із застосуванням менеджменту якості в державному управлінні.

Ключові слова: державне управління, публічне управління, система вищої освіти, заклади вищої освіти, якість, система управління якістю, менеджмент якості, всеохопне (тотальне) управління якістю (TQM), японська система комплексного менеджменту якості, міжнародні премії за якість, Східна та Західна парадигми TQM, міжнародний стандарт серії ISO 9001, адміністративна послуга, системи управління якістю в органах виконавчої влади.

SUMMARY

Ozarovska A. V. Public Administration of Quality Assurance in Higher Education. – Manuscript.

Ph.D. thesis in Public Administration, with a specialization 25.00.02 “Mechanisms of Public Administration”. – Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine; National Academy for Public Administration under the President of Ukraine; Kharkiv, 2019.

The thesis is devoted to a theoretical substantiation of the mechanisms for the public administration of quality assurance in higher education in agreement with the present and future stages of the socio-economic development of Ukraine.

It was proposed to analyze the conceptual provisions pertaining to the socio-economic development of the state on the basis of upgrading the mechanisms for public administrative impact on the sphere of higher education with the aim to assure its quality as a “catalyst” for activation and intensification of territorial development, as well as an incentive for improvement of the competitiveness level of the state and its regions in the modern globalized world.

The research terminological vocabulary has undergone a theoretical re-interpretation as regards the use of the notion of a ‘system for quality assurance in higher education’ which characterizes higher education as a separate essential socio-economic phenomenon, making it possible to conceptualize the specific features of a targeted impact of the state on the process of its modernization aimed at adapt it to

the basic principles and up-to-date standards of the European educational space, and ensuring the adequate quality standards of higher education, its competitive capacity and accessibility.

The results-based method for quality assurance management in higher education in the Ukrainian society has been developed and proposed for practical implementation, in particular a methodology for quality assurance in higher education through introduction of result-based mechanisms and the social technology of project management.

Data has been provided and the results of a sociological research conducted by way of expert polling have been analyzed with the aim to obtain information about the course of reforming the system of higher education in Ukraine, to identify the most important issues related to the development of the modern Ukrainian system of higher schooling and the main influential agents who implement the state policy of Ukraine in the sphere of higher education, as well as to determine the factors promoting the development of external and internal systems for assessment of the quality of educational services, delivered by higher educational institutions.

Generally, the thesis has provided a further development of: firstly, conceptualization of the notion of 'public administration quality' in the context of ensuring the furtherance of higher education quality as a subjectively planned process of modernizing the system of higher education, its organizational and functional structures, as well as the principle of interaction between separate research and educational elements and means of development by way of improving planning, organization, motivation, and control; secondly, substantiation of provisions, within the framework of which the essence of the concepts of 'quality' and 'quality management' in the system of Total (comprehensive) Quality Management (TQM) is revealed, substantiation of the conceptual approach to the enhanced role of the modern state as the most influential political and legal institutional subject with a sufficient range of regulation tools – mechanisms for public administration (political and administrative, organizational, normative and legal, financial and economic, cultural and communicative, socio-psychological) which are capable of ensuring formation of an integral TQM system that includes the management of higher education quality, using quality management in public administration.

Keywords: state administration, public administration, system of higher education, higher educational institutions, quality, quality assurance system, quality management, Total (comprehensive) Quality Management (TQM), Japanese system of complex quality management, international quality awards, Eastern and Western paradigms of TQM, international standard ISO 9001, public service, administrative service, quality assurance systems in executive authorities.

Відповідальний за випуск *Солових Віталій Павлович*

Підписано до друку 24 лютого 2019 р. Формат 60x90^{1/16}. Папір
офсетний.

Друк лазерний. Обл.-вид. арк. 1,9. Наклад 120 прим. Зам. № 46/20-04.

Віддруковано з оригінал-макета в типографії ПП «Стиль-Іздат».
61058, м. Харків, вул. Тринклера, 2, 1-й корпус, поверх 2, кімн. 19;
тел. (057) 758-0108.

Електронна адреса: stil-izdat@ukr.net